



Centraal Planbureau

DENK partijhoofdstuk

Keuzes in Kaart 2022-2025



VVD

CDA

D66

GroenLinks

SP

PvdA

ChristenUnie

SGP

DENK

50PLUS

CPB

maart 2021

10 DENK

DENK kiest voor intensiveringen in de zorg en sociale zekerheid, en zet daar een lastenverzwaring voor bedrijven, een ombuiging op defensie en een verhoging van de gaswinning in Groningen tegenover. De partij schaft het verplicht eigen risico in de Zvw af, verhoogt het minimumloon inclusief de daaraan gekoppelde uitkeringen. Daarnaast voert DENK de basisbeurs in het hoger onderwijs in, en compenseert de partij studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen. De uitgaven aan defensie worden daarentegen met ongeveer twee derde verminderd. DENK verzwart de lasten voor bedrijven door een verhoging van de vennootschapsbelasting en biedt gezinnen een lastenverlichting door een verhoging van de arbeidskorting.

In de komende kabinetsperiode verhoogt het pakket van DENK de koopkracht en verbetert het EMU-saldo. De koopkrachtstijging geldt in doorsnee voor alle groepen, maar de hoogste inkomens profiteren het minst. De hogere koopkracht leidt tot hogere consumptie, ook de overheidsbestedingen nemen per saldo toe doordat de intensiveringen in zorg en onderwijs groter zijn dan de ombuigingen op defensie. De bedrijfsinvesteringen en uitvoer komen door hogere lasten voor bedrijven en een verslechterde concurrentiepositie lager uit, wat de toename van de economische groei beperkt. Het EMU-saldo verbetert, mede geholpen door de macro-economische doorwerking.

Op de lange termijn stijgt de inkomensgelijkheid, terwijl de financiële lasten voor toekomstige generaties toenemen. Door het nivellerende beleidspakket neemt de inkomensgelijkheid toe. Het verhogen van de inkomensafhankelijke combinatiekorting en de arbeidskorting hebben weinig effect op de inkomensgelijkheid, maar leiden op lange termijn wel tot meer werkgelegenheid. De overheidsuitgaven lopen na de kabinetsperiode verder op en nemen meer toe dan de structurele overheidsinkomsten. Het beleidspakket van DENK verhoogt hiermee de financiële lasten voor toekomstige generaties.

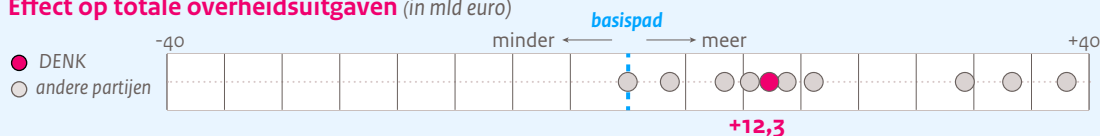
DENK: uitgaven- en lastenbeeld

Budgettair overzicht van het partijprogramma van DENK in 2025 ten opzichte van de situatie als er in de komende regeerperiode geen beleid zou wijzigen (basispad)

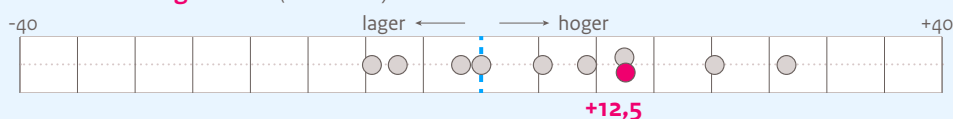


Overzicht

Effect op totale overheidsuitgaven (in mld euro)

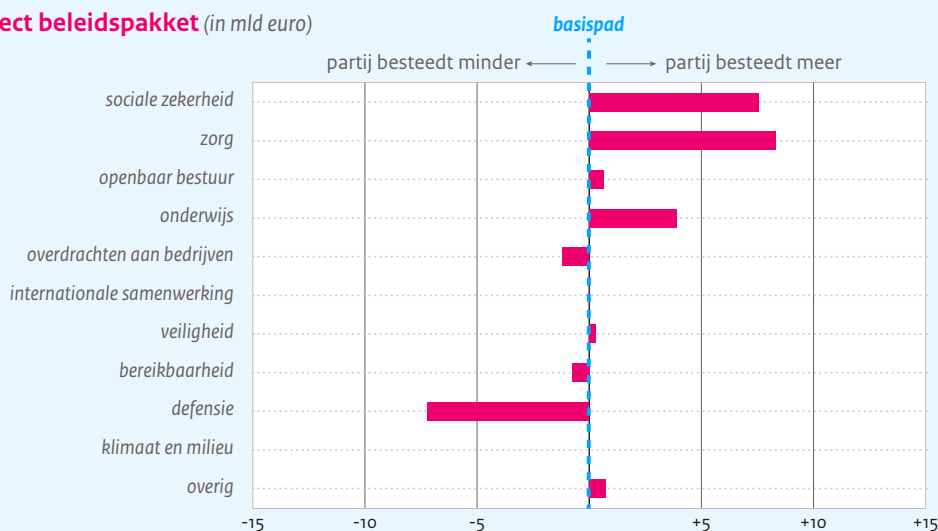


Effect op totale beleidsmatige lasten (in mld euro)



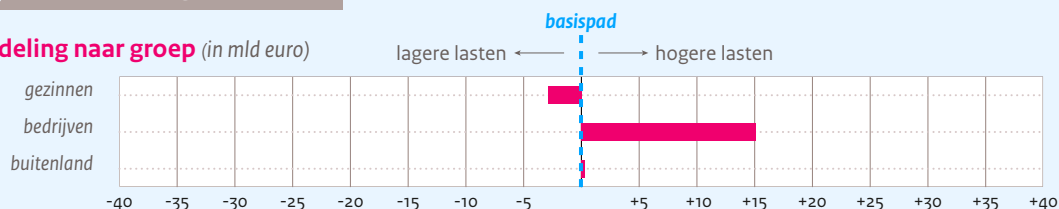
Overheidsuitgaven 2025

Effect beleidspakket (in mld euro)

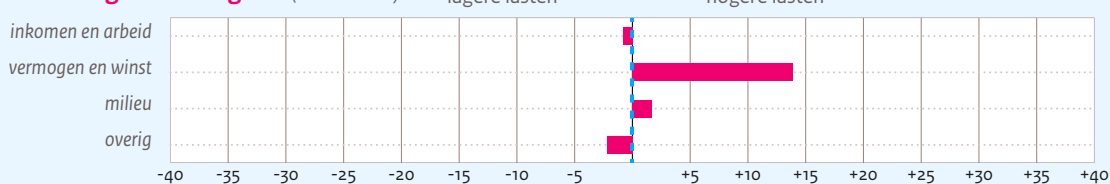


Lastenverdeling 2025

Verdeling naar groep (in mld euro)



Verdeling naar categorie (in mld euro)



Basispad

Het basispad is de verwachte ontwikkeling bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over basispaden zie hoofdstuk 12. Download [databestand Keuzes in Kaart 2022-2025](#)

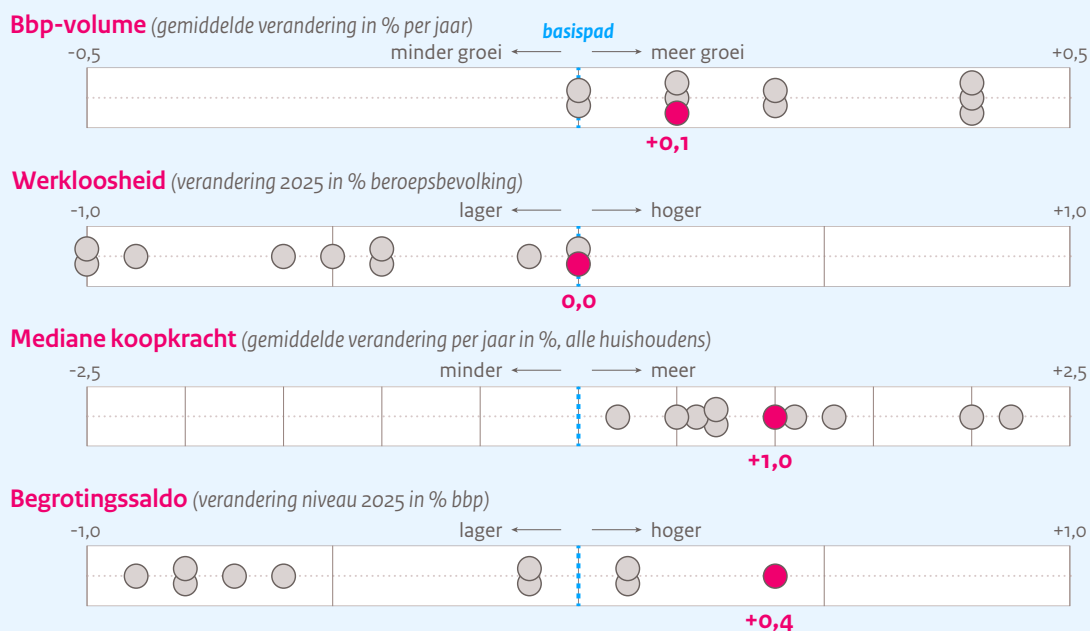
DENK: economische effecten

Overzicht van de effecten van het partijprogramma van DENK tijdens de komende regeerperiode (middellange termijn) en daarna (lange termijn)

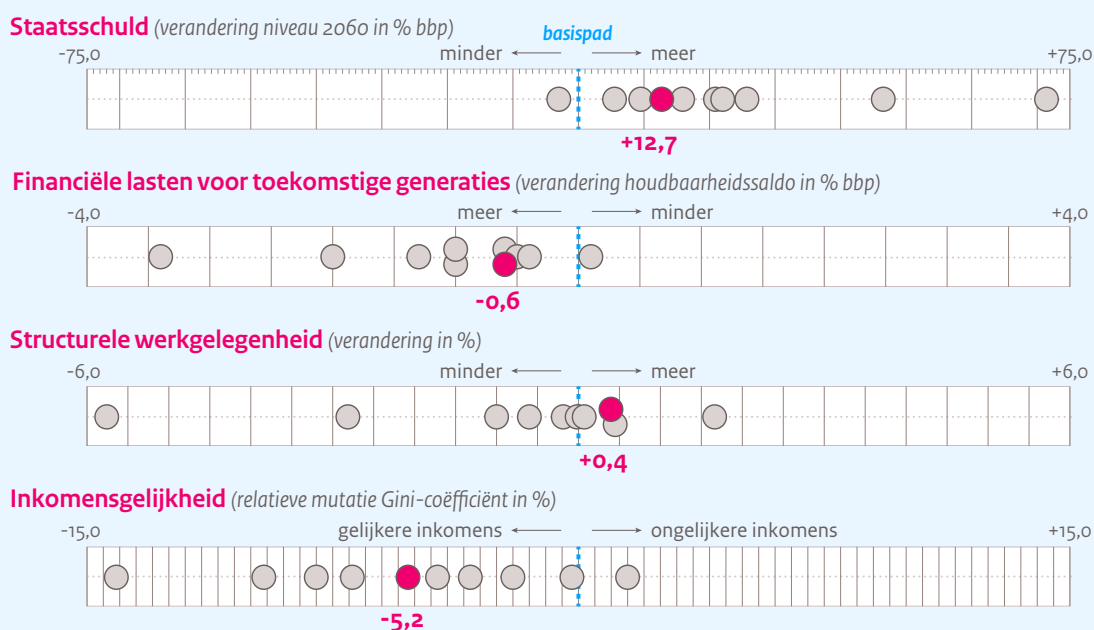


Effecten op middellange termijn (2022-2025)

● DENK
○ andere partijen



Effecten op lange termijn



Basispad

Het basispad is de ontwikkeling die het CPB verwacht bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over de basispaden, zie hoofdstuk 12.

De data van de figuren kunt u downloaden via cpb.nl of via deze link: [databestand Keuzes in Kaart 2022-2025](#)

10.1 Overheidsbegroting

Het beleidspakket van DENK verhoogt de overheidsuitgaven met 12,3 mld euro en verzwaart de beleidsmatige lasten met 12,5 mld euro. Dit zijn ex-ante mutaties, dat wil zeggen zonder de macro-economische doorwerking. Deze paragraaf bespreekt de budgettaire consequenties van het pakket van DENK voor de overheidsbegroting op hoofdlijnen, een volledig overzicht van alle maatregelen is te vinden in de bijlage. Alle in deze paragraaf genoemde getallen zijn ten opzichte van het basispad, tenzij anders aangegeven.

In 2025 verhoogt DENK de overheidsuitgaven per saldo met 12,3 mld euro ten opzichte van het basispad. De netto intensivering betreffen met name zorg en sociale zekerheid. Per saldo wordt het meest omgebogen bij defensie en overdrachten aan bedrijven.

Tabel 10.1 Effecten op de overheidsuitgaven van beleidspakket DENK

	Basispad		Netto intensivering beleidspakket 2025	Beleidspakket + basispad 2025	Basispad		Beleidspakket + basispad
	mld euro 2021	2025			% per jaar 2022-2025		
Sociale zekerheid	102,0	105,4	7,5	113,0	0,8	2,6	
Zorg	84,8	92,7	8,3	101,1	2,3	4,5	
Openbaar bestuur	80,3	79,3	0,6	80,0	-0,3	-0,1	
Onderwijs	41,9	43,2	3,9	47,0	0,7	2,9	
Overdrachten bedrijven (a)	33,5	12,8	-1,2	11,6	-21,3	-23,2	
Internat. samenwerking	15,7	13,7	0,0	13,7	-3,4	-3,4	
Veiligheid	13,7	13,1	0,3	13,4	-1,1	-0,5	
Bereikbaarheid	12,3	14,7	-0,8	13,9	4,5	3,1	
Defensie	11,1	10,7	-7,2	3,5	-0,9	-25,1	
Klimaat en milieu (b)			0,0	0,0			
Overig (b)			0,7	0,7			
Totaal uitgaven	395,3	385,6	12,3	397,8	-0,6	0,2	

(a) De ontwikkeling van de overheidsuitgaven in het basispad wordt sterk beïnvloed door het opwaartse effect van de coronauitgaven in 2021. Dit speelt vooral bij de functie overdrachten aan bedrijven.

(b) Voor de functies Klimaat en milieu en Overig is geen basispad gespecificeerd, enkel de effecten van het beleidspakket worden gerapporteerd.

DENK intensificeert per saldo 7,5 mld euro in de **sociale zekerheid**. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat alle uitkeringen de verhoging van het wettelijk minimumloon volgen. Verder verhoogt de partij onder meer de kinderopvangtoeslag. Op de **zorg** intensificeert DENK per saldo 8,3 mld euro. Dit is vooral het gevolg van het afschaffen van het verplicht eigen risico in de Zvw (zie verder paragraaf 10.2). DENK intensificeert 0,6 mld euro op **openbaar bestuur**. Op **onderwijs** wordt voor 3,9 mld euro geïntensificeerd. DENK voert de basisbeurs in voor studenten in het hoger onderwijs. Studenten die onder het studievoorschot vielen, worden gecompenseerd. De salarissen van docenten in het primair onderwijs worden door middel van een bestuurlijk

akkoord verhoogd. Verder verhoogt de partij het budget van het primair en voortgezet onderwijs, onder andere voor kleinere klassen in het voortgezet onderwijs.

Aan **overdrachten aan bedrijven** wordt in 2025 per saldo 1,2 mld euro minder besteed. De uitgaven aan **internationale samenwerking** blijven per saldo ongewijzigd. DENK wil per saldo 0,3 mld euro meer uitgeven aan **veiligheid**. Op het terrein van **bereikbaarheid** komt DENK tot een netto ombuiging van 0,8 mld euro. DENK wil per saldo 7,2 mld euro minder uitgeven aan **defensie**. Bestaande taken worden afgestoten en geplande intensiveringen worden teruggedraaid. De aanschaf van de JSF gaat niet door en op groot materieel wordt bezuinigd. De uitgaven aan **klimaat en milieu** blijven per saldo ongewijzigd. Op de **overige uitgaven** intensificeert DENK 0,7 mld euro. DENK verhoogt de **gaswinning**, dit heeft een opwaarts effect op de gasbaten van 1,6 mld euro. De partij buigt het volledige budget van het Nationaal Groeifonds om. Dit heeft een neerwaarts effect op de uitgaven aan het openbaar bestuur, overdrachten aan bedrijven en bereikbaarheid.

Het beleidspakket van DENK leidt tot een stijging van de werkgelegenheid in de **sector overheid** van 1,3% per jaar ten opzichte van het basispad. Uitbreiding van beschutte werkplekken, de creatie van publieke banen en intensiveringen in het onderwijs dragen vooral bij aan de toename bij de overheid. Als gevolg van het beleidspakket vindt in de **zorgsector** een stijging van de werkgelegenheid plaats van 0,6% per jaar ten opzichte van het basispad. DENK schaft het verplichte eigen risico in de Zvw af. Dit heeft een opwaarts effect op de zorgconsumptie. Daarmee draagt deze maatregel met name bij aan de werkgelegenheidsgroei in de zorg.

Tabel 10.2 Werkgelegenheidseffecten bij de overheid en zorg van beleidspakket DENK

	Basispad	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids­pakket + basispad
	mln gewerkte uren, 2021		% per jaar, 2022-2025	
Sector overheid	1610	-0,1	1,3	1,2
Zorg	1850	2,3	0,6	2,9
Overheid en zorg	3460	1,2	0,9	2,1

DENK verzwaaert de **beleidsmatige lasten** in 2025 met per saldo 12,5 mld euro ten opzichte van het basispad. **Gezinnen** betalen per saldo 2,9 mld euro minder belasting en premies. Deze lastenverlichting is voornamelijk het gevolg van een generieke verhoging van de arbeidskorting en het verlagen van het verlaagde btw-tarief naar 6%. De lasten van gezinnen worden daarentegen verzwaaert door een herintroductie van het vierschijvenstelsel, waarbij de eerste schijf wordt verlaagd ten opzichte van het basistarief in het basispad, een hoger derde en vierde schijftarief worden ingevoerd en het aangrijpingspunt van het toptarief wordt verlaagd. Voor **bedrijven** stijgen de beleidsmatige lasten per saldo met 15,1 mld euro. De lastenverzwaring wordt onder andere verklaard door de verhoging van het hoge vpb-tarief naar 35%, het afschaffen van de Baangerelateerde Investeringskorting (BIK) en de daaraan gerelateerde reservering, en het invoeren van een werkgeversheffing op loon boven de 150.000 euro. De beleidsmatige lasten voor het **buitenland** worden per saldo met 0,3 mld euro verhoogd.

De beleidsmatige lastenverzwaring van 12,5 mld euro is ook op te bouwen vanuit de verschillende lastencategorieën. De lasten op **inkomen en arbeid** worden per saldo met 0,8 mld euro teruggebracht. Deze lasten veranderen met name door de verhoging van de arbeidskorting en inkomensafhankelijke combinatiekorting, de verlaging van de nominale zorgpremie, de herintroductie van het vierschijvenstelsel en de invoering van een werkgeversheffing. De lasten op **vermogen en winst** worden per saldo met 13,9 mld euro verzwaaert. Deze lastenverzwaring volgt onder andere uit een verhoging van het hoge vpb-tarief en het afschaffen (van de reservering) van de BIK. Daartegenover staat een lastenverlichting op vermogen en winst

door het afschaffen van de verhuurderheffing en de introductie van een nieuwe schijf met een lager tarief in de vpb. De belastingen op **milieu** worden door DENK per saldo verzwwaard met 1,7 mld euro. Dit is vooral het gevolg van een verhoging in de energiebelasting en de invoering van een vrachtwagenheffing. DENK verlaagt per saldo de **overige** lasten met 2,2 mld euro. Hieraan ligt grotendeels verlaging van het verlaagde btw-tarief naar 6% ten grondslag.

Tabel 10.3 Effecten op lastenontwikkeling van beleidspakket DENK

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
<i>mutatie in mld euro</i>			
2022-2025			
Beleidsmatige lastenontwikkeling	6,2	12,5	18,8
... waarvan gezinnen	4,2	-2,9	1,4
... waarvan bedrijven	1,9	15,1	16,9
... waarvan buitenland	0,1	0,3	0,5
... waarvan inkomen en arbeid	4,9	-0,8	4,1
... waarvan vermogen en winst	0,7	13,9	14,6
... waarvan milieu	0,5	1,7	2,1
... waarvan overig	0,2	-2,2	-2,0
Niet-EMU-relevante lasten		-0,1	-0,1
... waarvan gezinnen		0,0	0,0
... waarvan bedrijven		-0,1	-0,1
... waarvan buitenland		0,0	0,0
* Substantiële (niet-EMU-relevante) lasten na kabinetsperiode. + is lastenverzwaring, - is lastenverlichting.			

Het beleidspakket van DENK leidt tot negatieve niet-EMU-relevante lasten van 0,1 mld euro. Niet-EMU-relevante lasten zijn kosten voor gezinnen, bedrijven of het buitenland om te voldoen aan door de overheid opgelegde verplichtingen, waarvoor geen directe tegenprestatie geldt en die geen effecten hebben op de belasting- en premieontvangsten. De negatieve niet-EMU-relevante lasten van DENK komen voort uit lagere werkgeverslasten door de collectivisering van loondoorbetaling bij ziekte.

Het beleidspakket van DENK heeft verschillende gevolgen voor decentrale overheden. DENK vergroot het takenpakket van decentrale overheden, vooral door uitbreiding van het aantal beschutte werkplekken. DENK verhoogt daarnaast het budget van het gemeente- en provinciefonds met 0,7 mld euro. DENK verhoogt de lokale lasten taakstellend met 1,2 mld euro door uitbreiding van de onroerendezaakbelasting en ruimt deze opbrengst af van het gemeente- en provinciefonds.

10.2 Zorg

DENK verhoogt de collectieve zorguitgaven met 8,3 mld euro in 2025 ten opzichte van het basispad. Dit is opgebouwd uit een verhoging van de collectieve Zvw-uitgaven met 6,9 mld euro, een verhoging van de collectieve Wlz-uitgaven met 0,5 mld euro en een verhoging van de overige zorguitgaven met 0,9 mld euro.

Tabel 10.4 Effecten op belangrijkste indicatoren zorg van beleidspakket DENK

	Stand 2021	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids­pakket + basispad
	<i>mld euro</i>		<i>niveau 2025 in mld euro</i>	
Curatieve zorg (Zvw)				
Collectieve uitgaven (a)	47,1	50,9	6,9	57,9
a.g.v. (budget)maatregelen			0,0	
eigen betalingen			6,4	
aanpassing basispakket			0,3	
overig			0,3	
Eigen betalingen (b) (in euro p.p.)	3,3 (227)	3,4 (235)	-3,4 (-235)	0,0 (0)
Langdurige zorg (Wlz)				
Collectieve uitgaven (a)	25,2	29,2	0,5	29,7
a.g.v. (budget)maatregelen			0,0	
eigen betalingen			0,0	
overig			0,5	
Overig (o.a. Wmo/jeugd)	12,6	12,6	0,9	13,5
Collectieve zorguitgaven (a)	84,8	92,7	8,3	101,1
(a) Nettobedragen.				
(b) Dit betreft de eigen betalingen onder het verplicht eigen risico voor verzekerde curatieve zorg. In het basispad is het eigen risico 400 euro per persoon in 2025 (in prijzen 2021). In lopende prijzen is dit 420 euro. Merk daarbij op dat niet iedereen het eigen risico vol maakt.				

In de **curatieve zorg** voert DENK binnen het huidige stelsel van gereguleerde concurrentie een aantal wijzigingen door.

DENK schaft het verplichte **eigen risico** in de Zvw af. Hierdoor dalen de gemiddelde eigen betalingen tot nul euro per persoon.

DENK breidt het **verzekerde pakket** uit met periodieke tandheelkundige controles.

Verder wil DENK een bestuurlijk akkoord afsluiten om de lonen van werknemers in de curatieve zorg en de

intramurale **langdurige zorg** te verhogen met 3%.

Ook bij de **overige zorg** wil DENK een bestuurlijk akkoord afsluiten om de lonen van werknemers in de Wmo en Jeugdzorg te verhogen met 3%. Daarnaast stelt DENK een nationaal preventiefonds in.

10.3 Macro-economische effecten

De bbp-groei ligt gemiddeld 0,1%-punt per jaar boven het basispad. De overheidsbestedingen nemen vooral toe door intensiveringen in de zorg en uitgaven aan onderwijs. Daar staan lagere uitgaven aan defensie tegenover maar per saldo nemen de overheidsbestedingen toe. Verder leiden de hogere uitkeringen door een verhoging van het minimumloon en lastenverlichting voor gezinnen tot een toename van de consumptie. Als gevolg van de lastenverzwaringen voor bedrijven nemen de bedrijfsinvesteringen af ten opzichte van het basispad. Door een verslechterende concurrentiepositie komt de uitvoer lager uit ondanks een toename van de uitvoer van energie als gevolg van het verhogen van de gasproductie.

De werkloosheid blijft ongewijzigd ten opzichte van het basispad. Als gevolg van de intensiveringen neemt de werkgelegenheid in de zorg en bij de overheid toe. De werkgelegenheid in de markt neemt af als gevolg van lastenverzwaringen bij bedrijven. Per saldo neemt de groei van de totale werkgelegenheid toe ten opzichte van het basispad. Daar staat een toename van het arbeidsaanbod tegenover onder andere als gevolg van het verhogen van de inkomensafhankelijke combinatiekorting en de arbeidskorting en het invoeren van een quotum voor doelgroepbanen.

DENK verhoogt de lonen in de zorg en het minimumloon terwijl lagere werknemerslasten en de lagere inflatie een drukkend effect uitoefenen op de lonen. Per saldo nemen de cao-lonen bij bedrijven met 0,1%-punt per jaar minder toe dan in het basispad. De inflatie wordt gedrukt door de verlaging van de productgebonden belastingen en is 0,1%-punt per jaar lager dan in het basispad. De reële cao-lonen blijven ongewijzigd ten opzichte van het basispad.

Tabel 10.5 Macro-economische effecten van beleidspakket DENK

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids­pakket + basispad
<i>gemiddelde verandering in % per jaar, 2022-2025</i>			
Volume bestedingen en productie			
Bruto binnenlands product	1,5	0,1	1,6
Consumptie huishoudens	2,4	0,2	2,6
Overheidsbestedingen	1,2	0,5	1,7
Investerings­bedrijven	1,4	-1,0	0,4
Uitvoer goederen en diensten	3,6	-0,2	3,4
Lonen en prijzen			
Cao-loon bedrijven	1,5	-0,1	1,4
Inflatie (hicp, a)	1,5	-0,1	1,4
Reële arbeidskosten bedrijven	0,4	-0,3	0,1
Arbeidsmarkt			
Werkgelegenheid (gewerkte uren)	0,9	0,1	1,0
... waarvan bedrijven	1,0	-0,1	0,9
	<i>niveau 2025 in %</i>	<i>effect op niveau in %-punt</i>	<i>niveau 2025 in %</i>
Werkloze beroepsbevolking	4,5	0,0	4,5
Arbeidsinkomensquote bedrijven	74,7	-0,4	74,3

a) geharmoniseerde consumenten­prijnsindex.

10.4 Overheidssaldo en overheidsschuld

Het EMU-saldo in 2025 bedraagt -0,8% bbp door het beleidspakket van DENK. Door de maatregelen neemt het saldo initieel toe met 0,2% bbp. De macro-economische doorwerking zorgt voor een toename van het saldo met 0,2% bbp. Het EMU-saldo komt daarmee 0,4% bbp hoger uit dan in het basispad. Het structurele EMU-saldo corrigeert voor tijdelijke effecten van het beleidspakket op de economische groei. Het effect van het beleidspakket op het structurele saldo is gelijk aan het effect op het EMU-saldo. Het structurele saldo houdt geen rekening met aanpassingen van het beleidspakket, de arbeidsmarkt en de economie na de kabinetsperiode.

Het positieve doorwerkingseffect komt door de intensiveringen in de collectieve sector en de verhoging van de lonen en uitkeringen. Deze leiden tot extra inkomsten via de loon- en inkomstenbelasting. Daarnaast neemt de consumptie toe waardoor de opbrengst van de productgebonden belastingen hoger uitvalt. Het negatieve doorwerkingseffect van de lastenverzwaring voor bedrijven is tegelijkertijd beperkt, omdat op de korte termijn daarmee vooral de investeringen en uitvoer worden geraakt en de belastingdruk hierop relatief laag is. De combinatie van intensiveringen in zorg en bij de overheid, lastenverlichting voor huishoudens en

lastenverzwaring voor bedrijven resulteert daarom in een groot doorwerkingseffect ten opzichte van het initiële effect op het EMU-saldo.

De schuldquote daalt in 2025 ten opzichte van het basispad, zowel door de verbetering van het EMU-saldo als door de toename van het nominale bbp (de noemer van de schuldquote). De toename van het nominale bbp wordt vooral veroorzaakt door een hogere bbp-prijs.

Tabel 10.6 Effecten op overheidssaldo en overheidsschuld van beleidspakket DENK

	2025
	% bbp
EMU-saldo	
Basispad	-1,2
Initieel effect beleidspakket	0,2
Doorwerkingseffect beleidspakket	0,2
EMU-saldo inclusief effect beleidspakket	-0,8
Structureel EMU-saldo (a)	
Basispad	-0,7
Effect beleidspakket	0,4
Structureel EMU-saldo inclusief effect beleidspakket	-0,3
EMU-schuld	
Basispad	59,7
Effect beleidspakket	-1,3
EMU-schuld inclusief effect beleidspakket	58,4
a) EMU-saldo gecorrigeerd voor de conjunctuur en bijzondere eenmalige factoren.	

10.5 Koopkrachteffecten

Als gevolg van het beleidspakket van DENK verbetert de mediane koopkracht van alle huishoudens gemiddeld met 1,0% per jaar ten opzichte van het basispad (zie de puntenwolk en boxplot verderop in deze paragraaf). DENK verhoogt onder andere het wettelijk minimumloon met koppeling van uitkeringen, verlaagt de nominale zorgpremie en schaft het verplicht eigen risico in de Zorgverzekeringswet af. DENK verhoogt ook de arbeidskorting, kinderopvangtoeslag en de inkomensafhankelijke combinatiekorting. Daartegenover staat onder andere dat DENK een vierschijvenstelsel invoert in de inkomstenbelasting, waarin onder andere het aangrijpingspunt van het toptarief wordt verlaagd en het toptarief wordt verhoogd. Rekening houdend met de inflatie (gemeten aan de hand van de cpi), nemen door het beleidspakket van DENK de reële lonen bij bedrijven gemiddeld even veel toe als in het basispad.

Rond dit mediane koopkrachtbeeld is sprake van spreiding. De helft van alle huishouden gaat er gemiddeld tussen de 0,5% en 1,4% per jaar op vooruit. Voor bepaalde groepen kan de spreiding nog verder oplopen tot

een koopkrachtachteruitgang van meer dan 2,8% gemiddeld per jaar (hoogste 20% inkomens) of een koopkrachtvooruitgang van 2,7% gemiddeld per jaar (huishoudens met kinderen).

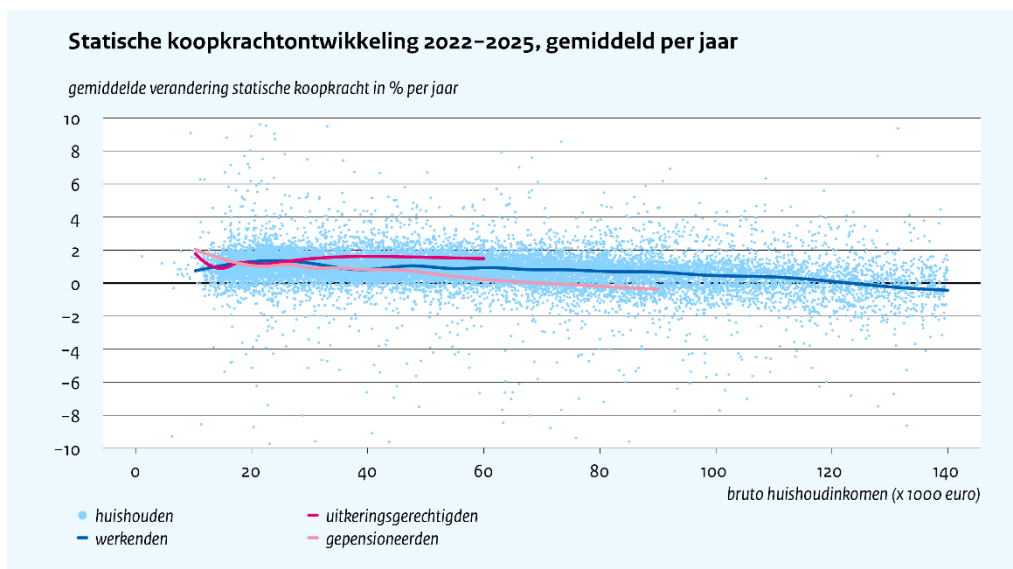
Het beleidspakket is in doorsnee het meest gunstig voor de lagere (+1,3% per jaar) en lagere middeninkomens (+1,2% per jaar). Lagere en lagere middeninkomens hebben het meeste voordeel van het verhogen van het wettelijk minimumloon (inclusief koppeling uitkeringen en toeslagen), de verlaging van de nominale zorgpremie en het afschaffen van het eigen risico en het herinvoeren van het vierschijvenstelsel, waarin het tarief van de eerste schijf verlaagd wordt. De laagste inkomens hebben nadeel van de doorwerking van de lagere zorgpremies en het afschaffen van het eigen risico op de zorgtoeslag. Middeninkomens hebben minder voordeel van het hogere wettelijk minimumloon, maar hebben voordeel van de generieke verhogingen van de arbeidskorting en de inkomensafhankelijke combinatiekorting en de lagere zorgpremies. De hoogste 20% inkomens gaan er in doorsnee het minst op vooruit van alle groepen. Zij hebben ook voordeel van de verhogingen van de arbeidskorting en inkomensafhankelijke combinatiekorting en de lagere zorgpremies, maar daar staat onder andere tegenover dat zij meer belasting gaan betalen door het herinvoeren van het vierschijvenstelsel (met verhoging van het toptarief) en het verkorten van het aangrijpingspunt van de vierde schijf. Een deel van hoogste inkomens gaat er meer dan 2,8% per jaar op achteruit, mede door een samenloop van maatregelen met het invoeren van progressieve tarieven in box 2.

Het pakket is in doorsnee het meest gunstig voor uitkeringsgerechtigden (+1,5% per jaar) en gepensioneerden (+1,2% per jaar). Ook werkenden gaan er in doorsnee op vooruit (+0,8% per jaar), zij het in mindere mate dan de andere twee groepen. Uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden hebben relatief veel profijt van het verhogen van het wettelijk minimumloon (inclusief doorwerking uitkeringen en toeslagen), het verlagen van de nominale zorgpremie en het herinvoeren van het vierschijvenstelsel, waarin het tarief van de eerste schijf wordt verlaagd. Zij hebben nadeel van de doorwerking van het verlagen van de zorgpremies in de zorgtoeslag. Werkenden hebben relatief veel profijt van de verhoging van de arbeidskorting, inkomensafhankelijke combinatiekorting en de kinderopvangtoeslag, maar hebben het meeste nadeel van het herinvoeren van het vierschijvenstelsel, waarin de tarieven van de derde en vierde schijf worden verhoogd. Werkenden met lagere inkomens ondervinden eveneens voordeel van het hogere minimumloon.

Alleenstaanden (+1,0% per jaar) en tweeverdieners (+0,9% per jaar) gaan er meer op vooruit dan alleenverdieners (+0,7% per jaar). Alleenstaanden hebben in doorsnee meer profijt van de verhoging van het wettelijk minimumloon, mede door de doorwerking in uitkeringen en toeslagen. Tweeverdieners hebben meer profijt van de aanpassingen in de inkomensafhankelijke combinatiekorting (die alleenverdieners niet ontvangen), de kinderopvangtoeslag (idem) en de arbeidskorting dan alleenverdieners.

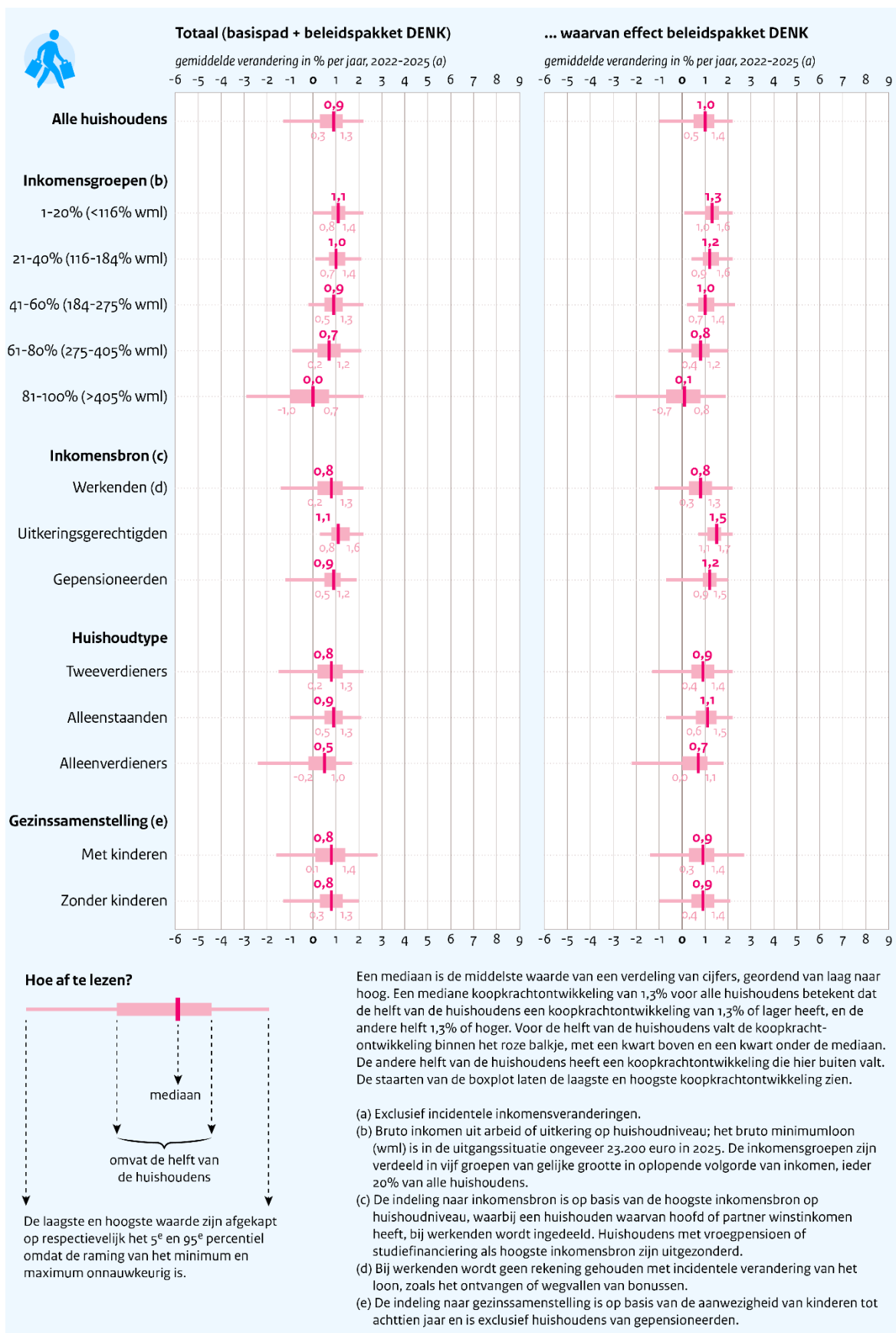
Huishoudens met kinderen en huishoudens zonder kinderen gaan er in doorsnee ongeveer evenveel op vooruit (+0,9%). Huishoudens met kinderen hebben in doorsnee profijt van de verhogingen van de inkomensafhankelijke combinatiekorting en kinderopvangtoeslag, maar hebben relatief veel nadeel van het nieuwe vierschijvenstelsel met hogere tarieven voor (hogere) midden- en hoge inkomens. Een deel van de huishoudens met kinderen gaat er meer dan 2,7% per jaar op vooruit. Dit zijn met name huishoudens met een samenloop van gebruik van kinderopvang, inkomensafhankelijke combinatiekorting en een inkomen rond het wettelijk minimumloon voor een van de huishoudleden.

Figuur 10.1 Koopkrachtontwikkeling basispad inclusief beleidspakket DENK, gemiddeld per jaar ³⁰



³⁰ Koopkracht naar inkomensbron en huishoudinkomen, mutaties in %, gemiddeld per jaar.

Figuur 10.2 Boxplot koopkrachtontwikkeling basispad inclusief beleidspakket DENK, gemiddeld per jaar



10.6 Langetermijnbeleideffecten op inkomensverdeling

Het beleidspakket van DENK leidt per saldo tot meer inkomensgelijkheid op de lange termijn dan in het basispad. Ten opzichte van het basispad ligt de Gini-coëfficiënt 5,2% lager.

Tabel 10.7 Langetermijneffecten op de inkomensverdeling van beleidspakket DENK

	Basispad (a)	Effect beleidspakket (b)	Beleidspakket + basispad (c)
			% (positief = minder inkomensgelijkheid)
Mutatie in de Gini-coëfficiënt	0,6	-5,2	-4,6
<p>(a) Basispad geeft de ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt weer in het basispad in de structurele situatie, waarbij doorlopend beleid is afgekapt in 2060.</p> <p>(b) Effect beleidspakket toont het effect van het beleidspakket op de ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt.</p> <p>(c) Basispad + beleidspakket geeft de ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt weer voor het basispad inclusief de effecten van het voorgestelde beleidspakket.</p>			

De toename in inkomensgelijkheid is het gevolg van zowel fiscale maatregelen als maatregelen op het terrein van de sociale zekerheid en zorg. Fiscale maatregelen die voor meer inkomensgelijkheid zorgen zijn onder andere het verlagen van het aangrijpingspunt van het toptarief, het herinvoeren van een progressief belastingstelsel waarin onder andere het toptarief wordt verhoogd, het invoeren van progressieve tarieven in box 2, en het aftoppen van de hypotheekrenteaftrek. Daartegenover staat dat de generieke verhogingen van de arbeidskorting en de inkomensafhankelijke combinatiekorting juist tot minder inkomensgelijkheid leiden. De impact van deze maatregelen op de inkomensgelijkheid is overigens beperkt, terwijl de maatregelen wel tot een relatief grote stijging van de structurele werkgelegenheid leiden. Binnen de sociale zekerheid en de zorg geldt dat het verhogen van het wettelijk minimumloon (met doorwerking in zowel hogere lonen, toeslagen als uitkeringen) en het verlagen van de zorgpremies voor meer inkomensgelijkheid zorgen. De doorwerking van de lagere zorgpremies in de zorgtoeslag zorgt juist voor minder inkomensgelijkheid.

10.7 Structurele werkgelegenheidseffecten

In totaal verhogen de maatregelen van DENK de structurele werkgelegenheid in uren met 0,4%. Deze stijging is het gevolg van fiscale maatregelen en een maatregel bij de pensioenen.

Tabel 10.8 Effecten van beleidspakket DENK op de structurele werkgelegenheid in uren

	Effect beleidspakket
	verandering t.o.v. basispad in %
Werkgelegenheid in uren	0,4
...waarvan fiscaal	0,3
...waarvan sociale zekerheid/arbeidsmarktbeleid	-0,1
...waarvan pensioen	0,2
<p>(a) Door afronding kan het totaal afwijken van de som van de onderdelen.</p> <p>(b) 0,1% staat ongeveer gelijk aan 7500 voltijdsbanen.</p>	

Binnen de fiscale maatregelen leiden de verhoging van de arbeidskorting en de inkomensafhankelijke combinatiekorting tot meer werkgelegenheid. Werken wordt financieel aantrekkelijker, met name voor tweede verdiemers en alleenstaande ouders. Daar staat tegenover dat de introductie van een vierschijvenstelsel in de inkomstenbelasting, met hogere tarieven vanaf de tweede schijf, de werkgelegenheid verlaagt. Ook de verhoging van de werkgeverslasten verlaagt de werkgelegenheid. Hogere werkgeverslasten vertalen zich op de lange termijn in lagere lonen, waardoor werken financieel minder aantrekkelijk wordt.

Op het terrein van de pensioenen zorgt de introductie van een flexibele AOW-leeftijd voor een toename van de werkgelegenheid. DENK biedt personen de mogelijkheid om hun AOW-uitkering tot drie jaar later in te laten gaan. Een deel van de ouderen werkt hierdoor langer door.

Van de maatregelen bij de sociale zekerheid en het arbeidsmarktbeleid leiden met name de verhoging van de bijstand en het minimumloon tot een lagere werkgelegenheid. Het hogere minimumloon zorgt ervoor dat werkgevers minder personen in dienst nemen en de hogere bijstand maakt werken financieel minder aantrekkelijk. Ook het afschaffen van de kostendelersnorm in de Participatiewet verlaagt de werkgelegenheid. Dit verhoogt de bijstandsuitkering, werken wordt dan financieel minder aantrekkelijk. De uitbreiding van het aantal beschutte werkplekken en het quotum voor doelgroepbanen verhogen de werkgelegenheid.

10.8 Financiële lasten voor toekomstige generaties

Het beleidspakket van DENK verhoogt de financiële lasten voor toekomstige generaties ten opzichte van het basispad. Het houdbaarheidssaldo verslechtert met 0,6% bbp tot -3,1% bbp. DENK verhoogt structureel de overheidsuitgaven, vooral aan sociale zekerheid en zorg. Tegenover de hogere uitgaven staat een kleinere stijging van de overheidsinkomsten, met name door een verhoging van de vennootschapsbelasting. Het beleidspakket van DENK verhoogt de structurele werkgelegenheid: omdat meer mensen gaan werken en belasting betalen, verlaagt dit de lasten voor toekomstige generaties.

Ten opzichte van het basispad neemt het netto profijt dat burgers hebben van de overheid, in de komende kabinetsperiode en vanaf 2060 af, maar neemt het netto profijt tussen 2026 en 2059 toe.³¹ Tijdens de kabinetsperiode drukken hogere lasten voor bedrijven van het beleidspakket van DENK op het netto profijt. Na de kabinetsperiode nemen ook de baten vanuit de overheid toe en wordt het effect op het netto profijt positief. De ombuiging op defensie neemt af en de ombuiging op het Nationaal Groeifonds heeft alleen een tijdelijk effect. Daarnaast lopen de extra uitgaven aan zorg en AOW de komende decennia verder op door toenemende vergrijzing. Vanaf 2060 wordt technisch verondersteld dat de overheidsfinanciën houdbaar worden gemaakt. Om dit te bereiken zijn extra ombuigingen of lastenverzwaringen nodig, waardoor het netto profijt vanuit de overheid afneemt.

In 2060 komt de staatsschuld 12,7% bbp hoger uit door het beleidspakket van DENK. Doordat de overheidsinkomsten structureel achterblijven bij de overheidsuitgaven, stijgt de schuldprojectie van DENK ten opzichte van het basispad.

³¹ Het netto profijt is gerelateerd aan het overheidssaldo, maar de twee begrippen meten niet precies hetzelfde. Zo blijven EMU-relevante transacties met het buitenland (waaronder uitgaven aan ontwikkelingssamenwerking en belastingen betaald door het buitenland) buiten het netto-profijtbegrip en bevat het netto profijt een toegerekend rendement op de kapitaalgoederenvoorraad van de overheid.

Tabel 10.9 Effecten op financiële lasten voor toekomstige generaties van beleidspakket DENK

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
	% bbp	% bbp	% bbp
Houdbaarheidssaldo	-2,4	-0,6	-3,1
... waarvan structurele beleidsimpuls		-0,8	
... waarvan doorwerkingseffecten (o.a. vergrijzing)		0,1	
... waarvan effect structurele werkgelegenheid		0,1	
Netto profijt van de overheid			
2022 - 2025	2,7	-0,3	2,4
2026 - 2059	2,3	0,5	2,8
2060 en verder (a)	-0,5	-0,3	-0,8
Overheidsschuld			
Schuldprojectie 2060 (b)	47,4	12,7	60,1
(a) Inclusief de resterende houdbaarheidsopgave na 2060.			
(b) Aangenomen is een rente op staatsobligaties gebaseerd op de rentetermijnstructuur met UFR.			

A.9 DENK

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door DENK aangeleverde beleidspakket en zijn effecten op de overheidsuitgaven en de lasten. De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

A.9.1 Uitgaven

DENK intensiveert per saldo 12,3 mld euro op de overheidsuitgaven in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- DENK verhoogt het wettelijk minimumloon met 10%, boven op de standaardkoppeling van wml aan de contractloonsstijging. De gekoppelde uitkeringen volgen deze extra stijging, boven op de standaardkoppeling van uitkeringen aan het wml. Hierdoor nemen de socialezekerheidsuitgaven toe met 5,7 mld euro. (DENK_124_a, DENK_124_b, DENK_124_c, DENK_124_d, DENK_124_e, DENK_124_f, DENK_124_g, DENK_124_h, DENK_124_i)
- DENK past de kinderopvangtoeslag aan. Voor huishoudinkomens tot circa 82.000 euro gaat het vergoedingspercentage voor ieder kind naar 100%, voor inkomens van circa 82.000 euro tot circa 124.000 euro naar 90%, en voor inkomens van circa 124.000 euro tot circa 194.000 euro naar 33,3%. Inkomens hierboven betalen de kinderopvang zelf. Dit is per saldo een intensivering van 1,2 mld euro. (DENK_204)
- DENK intensiveert 0,8 mld euro in om-, her- en bijscholing van werkzoekenden. (DENK_210)
- DENK verdubbelt het lage-inkomensvoordeel (LIV), dat per 2025 wordt omgevormd. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro. (DENK_202)
- DENK breidt het aantal beschutte werkplekken uit met 20.000 plekken. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro. (DENK_195)
- DENK schaft de kostendelersnorm in de Participatiewet af. Dat is een intensivering van 0,3 mld euro. (DENK_126)
- DENK introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). Omdat de re-integratieprikkel voor werkgevers afneemt, stijgen de WIA-uitgaven beperkt. In totaal stijgen de overheidsuitgaven met 0,2 mld euro. Tegenover deze intensivering staan premie-inkomsten voor de overheid (DENK_191_b) en lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (DENK_191_c). (DENK_191_a)
- DENK verhoogt de uitgaven aan bijstand voor AOW-gerechtigden (AIO) taakstellend met 0,1 mld euro. (DENK_125)
- DENK breidt het geboorteverlof voor partners uit met een week. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (DENK_192)
- DENK breidt het aantal face-to-facegesprekken bij het UWV uit. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (DENK_194)
- DENK schaft het eigen risico af. Het afschaffen van het eigen risico leidt tot een lagere zorgtoeslag. Dit is een ombuiging van 1,3 mld euro. (DENK_106_c)
- DENK verlaagt de nominale zorgpremie met 111 euro op jaarbasis. Hierdoor valt de zorgtoeslag ook lager uit. Dit is een ombuiging van 0,5 mld euro. (DENK_108_b)
- DENK wil de mogelijkheid bieden om de AOW tot maximaal drie jaar later actuariael neutraal in te laten gaan. Op korte termijn is er ex-ante sprake van een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025, omdat een deel van de 'nieuwe' AOW-gerechtigden kiest voor latere opname. Na verloop van tijd speelt het

effect van de hogere uitkeringen, wegens actuariële neutraliteit, een toenemende rol. Daardoor leidt dit tot een ex-ante intensivering van 0,1 mld euro structureel. (DENK_196_a)

Zorg

- DENK schaft het verplichte eigen risico in de Zvw af. Dit is een intensivering van 6,2 mld euro in de Zvw. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (DENK_106_a, DENK_106_d)
- DENK heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen in de zorg met 3% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,9 mld euro in de Zvw, 0,6 mld euro in de Wlz en 0,3 mld euro in de Wmo/jeugdzorg. De totale intensivering is 1,7 mld euro. (DENK_104_a, DENK_104_b, DENK_104_c, DENK_104_d)
- DENK stelt een preventiefonds in dat kosteneffectieve en evidence based activiteiten financiert die bijdragen aan extra gezonde levensjaren van kwetsbare groepen. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (DENK_102)
- DENK intensiveert 0,7 mld euro in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel DENK_216_a. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (DENK_216_b, DENK_216_c)
- DENK breidt het basispakket in de Zvw uit met periodieke controles voor tandheelkundige zorg. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (DENK_105_a)
- DENK schaft de eigen bijdrage voor kraamzorg, kunstgebitten en hoortoestellen af. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (DENK_217_a)
- DENK intensiveert taakstellend 0,1 mld euro in flexibele IC-capaciteit ten behoeve van infectieziektebestrijding. Het is onzeker of het doel behaald wordt omdat het risico bestaat dat de gecreëerde overcapaciteit na verloop van tijd wordt ingezet in de reguliere zorgverlening. (DENK_114)
- DENK wil alle artsen verplichten tot loondienst. Dit is een ombuiging van 0,4 mld euro. Vanwege de afkoop van goodwill is er een eenmalige intensivering van 2,1 mld euro geboekt in 2024. Dit bedrag kan bij de rechter hoger of lager uitvallen. (DENK_110_a, DENK_110_c)
- DENK verplicht zorgverzekeraars om alle niet-concurrentiegevoelige onderdelen (inkoop en verantwoording) van hun contracten met zorgaanbieders te standaardiseren. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (DENK_181)
- DENK stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (DENK_190)
- DENK breidt het bestaande beleid van prijsonderhandelingen bij pakketbesluiten uit naar alle nieuwe dure geneesmiddelen (uitgaven meer dan 40 mln euro per jaar per middel of meer dan 50.000 euro per behandeling en totale uitgaven meer dan 10 mln euro). Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een ombuiging van 0,1 mld euro structureel. (DENK_215_a)

Openbaar bestuur

- DENK trekt 1 mld euro uit voor het oprichten van een ministerie van Inclusie. (DENK_101)
- DENK intensiveert 0,7 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog op begeleiding in de bijstand (0,3 mld euro), gemeentelijke zorgtaken (0,1 mld euro), daklozenopvang (0,1 mld euro), armoedebestrijding en schuldhulpverlening (0,1 mld euro) en sport (0,1 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is

verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (0,4 mld euro) en deels bij zorg (DENK_216_b, DENK_216_c). (DENK_216_a)

- DENK creëert 20.000 publieke banen, waarvan een deel bij het onderwijs terechtkomt (DENK_201a) en een deel bij de overheid (DENK_201b). Dit is in totaal een intensivering van 0,7 mld euro, waarvan (afgerond) 0,4 mld euro bij de overheid. (DENK_201_b)
- DENK buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 0,9 mld euro bij openbaar bestuur. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (DENK_207_a, DENK_207_b)
- DENK beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk en zbo's via een apparaatskorting. Dit betekent een totale ombuiging van 0,4 mld euro. Deze besparing slaat grotendeels neer bij het openbaar bestuur (0,2 mld euro) en deels bij veiligheid, defensie en bereikbaarheid (DENK_186_b, DENK_186_c, DENK_186_d) (DENK_186_a)

Onderwijs

- DENK verhoogt de lumpsum van het onderwijs met 1,0 mld euro. (DENK_120)
- DENK trekt cumulatief 2,0 mld euro uit in de kabinetsperiode ten behoeve van een nader uit te werken compensatieregeling voor studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen. Dit is een intensivering van 0,8 mld euro in 2025, de structurele intensivering is nul euro. (DENK_205)
- DENK heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in het primair onderwijs te verhogen. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro. (DENK_119)
- DENK creëert 20.000 publieke banen, waarvan een deel bij het onderwijs terechtkomt (DENK_201a) en een deel bij de overheid (DENK_201b). Dit is in totaal een intensivering van 0,7 mld euro, waarvan (afgerond) 0,4 mld euro bij onderwijs. (DENK_201_a)
- DENK verhoogt de lumpsum van het voortgezet onderwijs. De partij beoogt hiermee de klassengrootte te verlagen naar 25 leerlingen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en structureel 0,5 mld euro. Het verschil tussen het effect in 2025 en structureel wordt veroorzaakt door de geleidelijke invoering voor nieuwe cohorten. (DENK_188)
- DENK voert de basisbeurs voor het hoger onderwijs opnieuw in, thuiswonende studenten ontvangen ongeveer 110 euro per maand en uitwonende studenten ongeveer 300 euro per maand. Dit betekent een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en 1,2 mld euro structureel. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (DENK_117)
- DENK verhoogt het budget voor het onderwijsachterstandenbeleid met 0,2 mld euro. (DENK_116)
- DENK verhoogt de lumpsum voor passend en speciaal onderwijs met 0,1 mld euro. (DENK_115)
- DENK heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen op achterstandsscholen in het primair en voortgezet onderwijs te verhogen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (DENK_118)
- DENK verhoogt de lumpsum van het voortgezet onderwijs met als doel een groter aanbod van vreemde talen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (DENK_211)

Overdrachten aan bedrijven

- DENK introduceert een fonds voor nieuwbouwprojecten van woningen. Dit is een intensivering van 1,0 mld euro. (DENK_121)
- DENK buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 1,8 mld euro bij overdrachten bedrijven. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (DENK_207_d)

- DENK buigt maximaal om op de MIT- en PPS-regeling en de oormerking voor topsectoren aan TO2-instituten, NWO en KNAW. Dit betekent een ombuiging van 0,4 mld euro in 2025 en een structurele ombuiging van 0,5 mld euro. (DENK_197)

Veiligheid

- DENK intensificeert 0,1 mld euro in de beveiliging van moskeeën. (DENK_130)
- DENK intensificeert 0,1 mld euro in de politieorganisatie, extra wijkagenten en scholing. (DENK_131)
- DENK intensificeert 0,1 mld euro in het vergroten van de toegankelijkheid van de rechtsbijstand en sociale advocatuur. (DENK_132)
- DENK verlaagt de griffierechten taakstellend met 0,1 mld euro. (DENK_187)
- DENK beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk en zbo's via een apparaatskorting en buigt 0,1 mld euro om op veiligheid. (DENK_186_b)

Bereikbaarheid

- DENK intensificeert 0,5 mld euro in het openbaar vervoer. De helft van dit bedrag dient om de prijzen van het openbaar vervoer te verlagen. De andere helft is voor de aanleg van nieuwe spoorwegen, onder andere voor het traject Utrecht - Almere. (DENK_133_a, DENK_133_b)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van de DENK (DENK_161) gaat gepaard met invoerings- en uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (DENK_161_d)
- DENK buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 1,3 mld euro bij bereikbaarheid. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (DENK_207_c)
- DENK beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk en zbo's via een apparaatskorting en buigt beperkt om op bereikbaarheid. (DENK_186_d)

Defensie

- DENK stopt met het F35-programma. Dit betekent een ombuiging van 2,4 mld in 2025 en een structurele ombuiging van 0,5 mld euro. (DENK_128_h)
- DENK buigt 1,8 mld euro om doordat bepaalde capaciteiten en taken die defensie nu heeft worden afgestoten. Dit heeft consequenties voor de soorten taken die defensie kan uitvoeren. Zo worden met de ombuigingsmaatregel afhankelijk van de keuzes bepaalde grondwettelijke taken niet of minder intensief uitgevoerd. (DENK_128_b)
- DENK draait de recente voorgenomen intensiveringen op defensie terug (intensiveringen krijgsmacht, intensivering werkgeverschap en bedrijfsveiligheid en intensivering nationaal plan NAVO). Dit betekent een ombuiging van 1,7 mld euro in 2025 en een ombuiging van 1,5 mld euro structureel. (DENK_128_g)
- DENK kort taakstellend 20% op het groot defensiematerieel. Dit is een ombuiging van 0,5 mld euro. (DENK_128_f)
- DENK draait de aanschaf van nieuwe M-fregatten terug. Dit betekent een cumulatieve ombuiging van 0,8 mld euro in de kabinetsperiode. Dit is een ombuiging van 0,3 mld in 2025 en een structurele ombuiging van 0,1 mld euro. (DENK_128_c)
- DENK verlaagt de norm voor inzetbaarheid van de krijgsmacht. Dit betekent een ombuiging van 0,2 mld euro. (DENK_128_a)
- DENK stoot de CV90-gevechtsvoertuigen af. Dit betekent een cumulatieve ombuiging van 0,7 mld euro in de kabinetsperiode. Dit is een ombuiging van 0,2 mld in 2025 en een beperkte structurele ombuiging. (DENK_128_d)
- DENK vermindert het aantal NH90- en Apaches helikopters. Dit betekent een cumulatieve ombuiging van 0,3 mld euro in de kabinetsperiode. Dit is een ombuiging van 0,2 mld in 2025 en een beperkte structurele ombuiging. (DENK_128_e)

- DENK beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk en zbo's via een apparaatskorting en buigt beperkt om op defensie. (DENK_186_c)

Overig

- Ter compensatie van de verhoging van de gaswinning in Groningen creëert DENK een fonds dat binnen de kabinetsperiode jaarlijks gevuld wordt met 0,5 mld euro. (DENK_199)
- DENK stelt 0,3 mld euro beschikbaar voor het verbeteren van de sociale cohesie in stadswijken via speciale programma's zoals het Nationaal Programma Rotterdam Zuid. (DENK_122)
- DENK intensiveert taakstellend 0,1 mld euro in het uitbreiden van de voorzieningen voor asielzoekers op het gebied van zorg en onderwijs en in de capaciteit van de IND. (DENK_129)
- DENK buigt om op de publieke omroep en diverse subsidies voor monumenten, cultuur en de filmindustrie. Dit betekent een ombuiging van 0,1 mld euro in 2025 en een structurele ombuiging van 0,3 mld euro. (DENK_182)

A.9.2 Gasbaten

- DENK verhoogt de gaswinning in Groningen met 12 mld Nm³. Dit verhoogt de opbrengsten voor de overheid met 1,6 mld euro. Op lange termijn is er geen effect op de overheidsbegroting. De verhoging van de gaswinning gaat gepaard met een compensatiefonds (DENK_199). Deze maatregel kent grote juridische risico's en leidt mogelijk tot forse schadeclaims indien de verhoging van de gaswinning leidt tot extra aardbevingen in een groter gebied. (DENK_179)

Tabel A.17 Netto-intensiveringen in 2025, ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	7,5
Wml verhogen met 10% met koppeling uitkeringen (DENK_124_a, DENK_124_b, DENK_124_c, DENK_124_d, DENK_124_e, DENK_124_f, DENK_124_g, DENK_124_h, DENK_124_i)	5,7
Verhogen kinderopvangtoeslag (DENK_204)	1,2
Intensiveren om-, her- en bijscholing (DENK_210)	0,8
Verdubbelen LIV (DENK_202)	0,6
Uitbreiden beschutte werkplekken met 20 duizend plekken (DENK_195)	0,5
Kostendelersnorm in de Participatiewet afschaffen (DENK_126)	0,3
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (uitkeringen) (DENK_191_a)	0,2
Verhoging bijstandsuitkering AOW-gerechtigden (AIO) (DENK_125)	0,1
Uitbreiding geboorteverlof (DENK_192)	0,1
Meer face-to-facegesprekken UWV (DENK_194)	0,1
Afschaffen verplicht eigen risico in de Zvw, effect zorgtoeslag (DENK_106_c)	-1,3
Verlagen nominale zorgpremie, effect op zorgtoeslag (DENK_108_b)	-0,5
Flexibele AOW-leeftijd: tot drie jaar later (DENK_196_a)	-0,2
Zorg	8,3
Afschaffen verplichte eigen risico in de Zvw (DENK_106_a, DENK_106_d)	6,2
Verhoging zorglonen met bestuurlijk akkoord (DENK_104_a, DENK_104_b, DENK_104_c, DENK_104_d)	1,7

Nationaal preventiefonds (DENK_102)	0,4
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering Wmo/jeugdzorg (DENK_216_b, DENK_216_c)	0,3
Periodieke controle tandheelkundige zorg in basispakket (DENK_105_a)	0,3
Afschaffen eigen bijdrage kraamzorg, kunstgebitten en hoortoestellen (DENK_217_a)	0,2
Intensivering flexibele IC-capaciteit (DENK_114)	0,1
Alle artsen verplicht in loondienst (DENK_110_a, DENK_110_c)	-0,4
Standaardisatie inkoop- en verantwoordingseisen Zvw (DENK_181)	-0,2
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (DENK_190)	-0,1
Centrale inkoop genees- en hulpmiddelen voor dure geneesmiddelen (DENK_215_a)	0,0
Openbaar bestuur	0,6
Oprichten ministerie van Inclusie (DENK_101)	1,0
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering openbaar bestuur (DENK_216_a)	0,4
20.000 publieke banen (deel openbaar bestuur) (DENK_201_b)	0,4
Ombuiging groeifonds (openbaar bestuur lonen) (DENK_207_a, DENK_207_b)	-0,9
Apparaatskorting Rijk: openbaar bestuur (DENK_186_a)	-0,2
Onderwijs	3,9
Verhogen lumpsum po, vo, mbo en ho (DENK_120)	1,0
Compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel (DENK_205)	0,8
Verhogen salarissen van docenten in po (DENK_119)	0,7
20.000 publieke banen (deel onderwijs) (DENK_201_a)	0,4
Maximale klassengrootte in vo naar 25 leerlingen (DENK_188)	0,3
Invoeren basisbeurs ho (DENK_117)	0,3
Intensiveren onderwijsachterstandenbeleid (DENK_116)	0,2
Verhogen lumpsum voor passend en speciaal onderwijs (DENK_115)	0,1
Verhogen salarissen van docenten op achterstandsscholen in po en vo (DENK_118)	0,1
Verhogen lumpsum vo voor groter aanbod van vreemde talen (DENK_211)	0,1
Overdrachten aan bedrijven	-1,2
Intensivering woningbouw (DENK_121)	1,0
Ombuiging groeifonds (subsidies bedrijven) (DENK_207_d)	-1,8
Ombuiging (oormerking) topsectorenbeleid (DENK_197)	-0,4
Veiligheid	0,3
Intensivering beveiliging moskeeën (DENK_130)	0,1
Intensivering politieorganisatie, wijkagenten en scholing (DENK_131)	0,1
Intensivering rechtsbijstand en sociale advocatuur (DENK_132)	0,1
Verlagen griffierechten (DENK_187)	0,1
Apparaatskorting Rijk: veiligheid (DENK_186_b)	-0,1

Bereikbaarheid	-0,8
Intensivering openbaar vervoer (DENK_133_a, DENK_133_b)	0,5
Invoeren vrachtwagenheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (DENK_161_d)	0,1
Ombuiging groeifonds (bereikbaarheid) (DENK_207_c)	-1,3
Apparaatskorting Rijk: bereikbaarheid (DENK_186_d)	0,0
Defensie	-7,2
Afschaffen JSF (DENK_128_h)	-2,4
Afstoten taken defensie (DENK_128_b)	-1,8
Terugdraaien intensiveringen (DENK_128_g)	-1,7
20% taakstelling groot materieel (DENK_128_f)	-0,5
Terugdraaien aanschaf nieuwe M-fregatten (DENK_128_c)	-0,3
Lagere norm inzetbaarheid krijgsmacht (DENK_128_a)	-0,2
Afstoten CV90 (DENK_128_d)	-0,2
Verminderen aantal NH90 en Apaches (DENK_128_e)	-0,2
Apparaatskorting Rijk: defensie (DENK_186_c)	0,0
Overig	0,7
Schadecompensatie gaswinning Groningen (DENK_199)	0,5
Intensiveren nationale programma's stadswijken (DENK_122)	0,3
Uitbreiding voorzieningen asielzoekers en capaciteit IND (DENK_129)	0,1
Ombuiging publieke omroep en cultuursubsidies (DENK_182)	-0,1
Gasbaten	-1,6
Verhogen gaswinning Groningen (DENK_179)	-1,6

A.9.3 Lasten

DENK verhoogt de beleidsmatige lasten met per saldo 12,5 mld euro in 2025. Het betreft daarbij de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021⁸³. De verhoging is opgebouwd uit een verlaging van 2,9 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 15,1 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 0,3 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- DENK voert een generieke verhoging van de arbeidskorting door. De maximale arbeidskorting komt hierdoor circa 910 euro hoger te liggen dan in het basispad. Dit is een lastenverlichting van 5,3 mld euro in 2025. (DENK_208)
- DENK zet meer collectieve middelen in om de vereveningsbijdrage aan zorgverzekeraars te verhogen. Zorgverzekeraars kunnen daardoor op jaarbasis een 111 euro lagere nominale premie vragen aan verzekerden. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro in 2025. Door de maatregel gaan verzekeraars minder dan 50% van de gelden via de nominale premie innen. Dat kan bezwaren vanuit de Europese Commissie oproepen vanwege mogelijke staatssteunaspecten. (DENK_108_c)

⁸³ Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

- DENK verhoogt de maximale inkomensafhankelijke combinatiekorting met circa 5800 euro en het opbouwpercentage met circa 21,8%-punt. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro. (DENK_158)
- DENK voert een vierschijvenstelsel in (het tweede schijftarief in dit stelsel is gelijk aan het huidige tarief van 37,03%). Het tarief van de eerste schijf (voor inkomens tot circa 22.300 euro) wordt verlaagd van 37,03% naar 36,65% voor personen onder de AOW-gerechtigde leeftijd, en van 19,13% naar 18,75% voor personen hierboven. Dit is een lastenverlichting van 0,8 mld euro. (DENK_140_a)
- DENK verhoogt de ouderenkorting met 100 euro. Dit is een lastenverlichting van 0,2 mld euro. (DENK_159)
- DENK verhoogt de mkb-winstvrijstelling. Dit is een lastenverlichting van 0,1 mld euro. (DENK_147)
- DENK verlaagt het aangrijpingspunt van het toptarief met 8500 euro. Dit is een lastenverzwaring van 2,7 mld euro in 2025 en 2,3 mld euro structureel. De lastenverzwaring is structureel kleiner doordat het aangrijpingspunt van de vierde schijf na 2025 verhoogd wordt, evenals in het basispad. (DENK_140_d)
- DENK voert een vierschijvenstelsel in. Het tarief van de vierde schijf (voor inkomens boven de 65.200 euro) wordt verhoogd naar 55% voor personen onder en boven de AOW-gerechtigde leeftijd. Dit is een lastenverzwaring van 1,8 mld euro in 2025 en 1,5 mld euro structureel. De lastenverzwaring is structureel kleiner doordat het aangrijpingspunt na 2025 verhoogd wordt, evenals in het basispad. (DENK_140_c)
- DENK introduceert een werkgeversheffing van 16% op loon boven 150.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,4 mld euro. (DENK_156)
- DENK voert een vierschijvenstelsel in (het tweede schijftarief in dit stelsel is gelijk aan het huidige tarief van 37,03%). Het tarief van de derde schijf (voor inkomens tussen 34.700 euro en 65.200 euro) wordt verhoogd naar 38,75% voor personen onder en boven de AOW-gerechtigde leeftijd. Dit is een lastenverzwaring van 1,2 mld euro in 2025 en 1,4 mld euro structureel. De lastenverzwaring is structureel hoger doordat het aangrijpingspunt van de vierde schijf na 2025 verhoogd wordt, evenals in het basispad. (DENK_140_b)
- DENK schaft de 30%-regeling en de vrijstelling extraterritoriale kosten (ETK) voor ingekomen werknemers af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,5 mld euro. (DENK_146)
- DENK beperkt de hypotheekrenteaf trek tot een hypotheekschuld van 500.000 euro. Het schuldeel boven 500.000 euro is niet meer aftrekbaar in box 1 en box 3. Dit is een lastenverzwaring van 0,5 mld euro. (DENK_139)
- DENK introduceert een progressief tarief in box 2, met een tarief van 26,9% tot 100.000 euro, een tarief van 30% tussen de 100.000 en 1 mln euro en een tarief van 40% boven de 1 mln euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. Wegens een anticipatie-effect is er een substantieel positief kaseffect in het jaar voor invoering en een tijdelijk lagere opbrengst in de jaren erna. (DENK_162)
- DENK schaft de aftrekbaarheid van de eigen bijdrage van werknemers aan hun werkgever voor duurdere leaseauto's af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro. (DENK_172)
- DENK introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). Tegenover de overheidsuitgaven (DENK_191_a), uitgezonderd de beperkt gestegen WIA-uitgaven, staan premieinkomsten. Dit is een lastenverzwaring van afgerond 0,1 mld euro. De maatregel gaat gepaard met lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (DENK_191_c). (DENK_191_b)

Vermogen en winst

- DENK schaft de verhuurderheffing af. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro in 2025 en 2,1 mld euro structureel. (DENK_138)

- DENK voert een nieuwe schijf in de vennootschapsbelasting in tot een winst van 100.000 euro en verlaagt taakstellend het tarief van deze nieuwe schijf. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven van 1,5 mld euro. (DENK_209)
- DENK verhoogt het tarief in de tweede schijf van de vennootschapsbelasting met 10%-punt naar 35% en verzwart zo de lasten voor bedrijven met 8,0 mld euro. (DENK_143)
- DENK schaft de baangerelateerde investeringskorting (BIK) per 2022 af en schrapt de daaraan gerelateerde reservering voor lastenverlichting bedrijven na 2022. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro (DENK_206)
- DENK kiest voor een progressieve heffing op de vermogensaanwas, met een heffingsvrije voet van 500 euro. Voor een vermogensaanwas van 500 tot en met 1500 euro geldt een tarief van 30%. Voor een vermogensaanwas van 1500 tot en met 5000 euro geldt een tarief van 40%. Voor een vermogensaanwas van meer dan 5000 euro geldt een tarief van 50%. Dit is een lastenverzwaring van 1,7 mld euro. (DENK_142_b)
- DENK schaft de vrijstellingen voor niet-woningen in de onroerendezaakbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,2 mld euro. DENK roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. (DENK_170)
- DENK verhoogt de bankenbelasting taakstellend met 1,0 mld euro. (DENK_149)
- DENK voert een financiële transactiebelasting in met een tarief van 0,01% op transacties in financiële derivaten en van 0,1% op transacties in overige financiële instrumenten. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro. (DENK_174)
- DENK verhoogt de overdrachtsbelasting voor niet-eigenwoningen naar 15%. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro voor gezinnen en 0,5 mld euro voor bedrijven. (DENK_137_a, DENK_137_b)
- DENK schaft de innovatiebox af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (DENK_157)
- DENK voert een aftrekbeperking in voor kosten binnen een concern die bij de ontvanger niet voldoende belast zijn. Hierbij wordt gekeken naar het effectieve tarief waaraan de betaling onderworpen is bij de ontvanger, zonder uitzondering voor ontvangers met wezenlijke economische activiteiten. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro. (DENK_167_b)
- DENK scherpt de earningsstrippingmaatregel aan, waarbij de renteaftrek boven 1 mln euro wordt beperkt tot 25% van de gecorrigeerde winst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (DENK_166)
- DENK voert een belasting in op farmaceutische bedrijven met een omzet van meer dan 10 mln euro. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (DENK_136)
- DENK schaft de landbouwwijstelling af. Zonder overgangsrecht is dit een structurele lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. In 2025 is de opbrengst 0,1 mld euro vanwege een beperkte heffingsgrondslag. (DENK_177)
- DENK voert ter vervanging van het huidige box 3 systeem een heffing op daadwerkelijk rendement in. De vermogensaanwasbelasting is budgetneutraal. (DENK_142_a)

Milieu

- DENK verhoogt de vaste belastingvermindering in de energiebelasting met 80 euro per aansluiting. Dit is een beperkte lastenverlichting voor bedrijven en een lastenverlichting van 0,6 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel voor gezinnen. (DENK_152_a, DENK_152_b)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van DENK gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrb voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst als gevolg van invoering van de vrachtwagenheffing. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro. (DENK_161_b)

- DENK voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 29 cent per kilometer. Dit leidt tot een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro en een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,1 mld euro. (DENK_161_a, DENK_161_c)
- DENK verhoogt het tarief op elektriciteit in de vierde schijf van de energiebelasting met 10 cent. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,9 mld euro in 2025 en 0,8 mld euro structureel. (DENK_151)
- DENK verhoogt het tarief op gas in de vierde schijf van de energiebelasting met 10 cent. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. (DENK_150)
- DENK voert een generieke CO₂-heffing voor de industrie in die boven op de CO₂-margeheffing komt. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (DENK_160)
- DENK schaft het kwarttarief voor kampeerauto's in de mrb af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro. (DENK_175)
- DENK schaft de vrijstelling van kolenbelasting af. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro in 2025 en 0 euro vanaf 2030, vanwege de ingang van de Wet verbod op kolen per 2030. (DENK_176)

Overig

- DENK verlaagt het verlaagde btw-tarief van 9% naar 6%. Dit is een lastenverlichting van 2,2 mld euro voor gezinnen en 0,7 mld euro voor bedrijven. (DENK_141_a, DENK_141_b)
- DENK verlaagt het btw-tarief op groente en fruit verder van 6% naar 5%. Dit is een beperkte lastenverlichting voor bedrijven en een lastenverlichting van 0,1 mld euro voor gezinnen. Een juridisch aandachtspunt bij deze maatregel is dat die mogelijk strijdigheden oplevert met het fiscale neutraliteitsbeginsel, dat een ongelijke behandeling van concurrerende productgroepen die in dezelfde behoefte voorzien niet toestaat. Omdat zowel de afbakening van (samengestelde) product(groep)en als de handhaving complex is, bestaat er een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (DENK_135_a, DENK_135_b)
- DENK voert een quotum in voor doelgroepbanen van 5%. Het quotum geldt zowel voor bedrijven met meer dan 25 werknemers als voor de overheid. De maatregel leidt tot een lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (DENK_203)
- DENK verhoogt de accijns op sigaretten en shag met 5 cent per pakje en verhoogt de alcoholaccijns met 10%. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (DENK_134)
- DENK voert een digitale dienstenbelasting in met een tarief van 3% over de bruto-opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,2 mld euro. (DENK_169)
- DENK verhoogt de kansspelbelasting taakstellend met 0,2 mld euro. (DENK_178)

A.9.4 Niet-EMU-relevante lasten

DENK verlaagt de niet-EMU-relevante lasten met per saldo 0,1 mld euro in 2025. De verlaging is opgebouwd uit een ongewijzigd beeld voor gezinnen, een verlaging van 0,1 mld euro voor bedrijven en een ongewijzigd beeld voor het buitenland.

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo.

Niet-EMU-relevant

- DENK introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). De overheidsuitgaven (DENK_191_a) en premie-inkomsten (DENK_191_b) stijgen, maar de maatregel gaat gepaard met lagere werkgeverslasten. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverlichting van afgerond 0,1 mld euro. (DENK_191_c)

Tabel A.18 Lastenmutaties ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2025
Inkomen en arbeid	-0,8
Verhogen arbeidskorting (DENK_208)	-5,3
Verlagen nominale zorgpremie (DENK_108_c)	-1,5
Verhogen inkomensafhankelijke combinatiekorting (DENK_158)	-1,5
Verlagen tarief eerste schijf (herinvoeren vierschijvenstelsel) (DENK_140_a)	-0,8
Verhogen ouderenkorting (DENK_159)	-0,2
Verhogen mkb-winstvrijstelling (DENK_147)	-0,1
Verlagen aangrijpingspunt toptarief (DENK_140_d)	2,7
Verhogen tarief vierde schijf (herinvoeren vierschijvenstelsel) (DENK_140_c)	1,8
Werkgeversheffing van 16% op loon boven de 150.000 euro (DENK_156)	1,4
Verhogen tarief derde schijf (herinvoeren vierschijvenstelsel) (DENK_140_b)	1,2
Afschaffen 30%-regeling en ETK-regeling (DENK_146)	0,5
Hypotheekrenteaftrek aftoppen op hypotheekschuld van 500.000 euro (DENK_139)	0,5
Invoering progressief tarief box 2 (DENK_162)	0,2
Afschaffen aftrekbaarheid eigen bijdrage leaseauto's (DENK_172)	0,2
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (premies) (DENK_191_b)	0,1
Vermogen en winst	13,9
Afschaffen verhuurderheffing (DENK_138)	-1,5
Introduceren nieuw schijf met lager tarief vennootschapsbelasting (DENK_209)	-1,5
Verhoging hoge tarief vennootschapsbelasting (DENK_143)	8,0
BIK afschaffen (DENK_206)	2,0
Progressieve tarieven vermogensaanwasbelasting (DENK_142_b)	1,7
Afschaffen vrijstellingen niet-woningen OZB (DENK_170)	1,2
Verhogen van de bankenbelasting (DENK_149)	1,0
Invoering financiële transactiebelasting (DENK_174)	1,0
Verhogen overdrachtsbelasting niet-eigenwoningen (DENK_137_a, DENK_137_b)	0,7
Afschaffen innovatiebox (DENK_157)	0,4
Invoeren aftrekbeperking laagbelaste betalingen binnen concern (DENK_167_b)	0,4
Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (DENK_166)	0,3
Belasting op farmaceutische bedrijven (DENK_136)	0,1
Afschaffen landbouwvrijstelling (DENK_177)	0,1
Introdactie vermogensaanwasbelasting (DENK_142_a)	0,0
Milieu	1,7
Verhogen belastingvermindering energiebelasting (DENK_152_a, DENK_152_b)	-0,6
Invoeren vrachtwagenheffing (lastenverlichting bedrijven afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect accijns) (DENK_161_b)	-0,3

Invoeren vrachtwagenheffing (DENK_161_a, DENK_161_c)	1,1
Verhogen energiebelasting op elektriciteit (bedrijven) (DENK_151)	0,9
Verhogen energiebelasting op gas (bedrijven) (DENK_150)	0,2
CO ₂ -heffing voor de industrie (DENK_160)	0,2
Afschaffen kwarttarief kampeerauto's mrb (DENK_175)	0,1
Afschaffen vrijstelling kolenbelasting (DENK_176)	0,1
Overig	-2,2
Verlaagd btw-tarief naar 6% (DENK_141_a, DENK_141_b)	-2,9
Btw-tarief op groente en fruit naar 5% (DENK_135_a, DENK_135_b)	-0,1
Quotum doelgroepbanen (5%) (DENK_203)	0,2
Verhogen alcohol- en tabaksaccijns (DENK_134)	0,2
Invoering digitale dienstenbelasting (DENK_169)	0,2
Verhogen kansspelbelasting (DENK_178)	0,2
Niet-EMU-relevant	-0,1
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (werkgeverslasten) (DENK_191_c)	-0,1